ISSN: 2522-9699, 2616-5007

15. Vijayan, G 2021. 'Disability Studies: A Path Breaking Approach in Literature'. *The Creative launcher*, no. 6 (vol. 5), 15-19. Available from: <https://www.redalyc.org/journal/7038/703873514003/703873514003.pdf>. [29 March 2025].

Прорецензовано / Reviewed *21.04.2025*
Рекомендовано до друку / Recommended for publication *04.05.2025*

DOI 10.33930/ed.2019.5007.53(3-4)-12
УДК [37.091.3:174]:1

ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ:ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ

М. О. Дроботенко

Анотація.

Актуальність теми дослідження. *У сучасних умовах трансформації освітньої системи питання доброчесності як складової професійної компетентності майбутніх педагогів набуває особливої ваги. Формування етичних основ педагогічної діяльності є критично важливим для забезпечення якісної освіти, з огляду на моральні виклики постіндустріального суспільства.*

Постановка проблеми. *Доброчесність виступає не лише етичним ідеалом, а й функціональним компонентом професіоналізму вчителя. Її інтеграція у структуру професійної компетентності вимагає переосмислення освітніх підходів до підготовки педагогів.*

Аналіз останніх досліджень та публікацій. *Проблематика доброчесності у професійній підготовці педагогів розглядається у численних наукових дослідженнях, які охоплюють філософські, етичні та освітні аспекти. У вітчизняному науковому дискурсі питання морально-етичної компетентності педагога досліджується з позицій аксіології освіти та філософії виховання (В. Андрущенко, М. Култаєва, О. Сук). У світовому контексті значний внесок зробили дослідники, які інтерпретують доброчесність у межах етики чеснот (А. МакІнтайр, Р. Херстхаус, Х. Сокетт, Дж. Штерн). Зокрема, увага приділяється формуванню педагогічного характеру, морального судження та впливу професійних чеснот на якість освітнього процесу. Існує консенсус щодо необхідності інтеграції етичного виміру у підготовку вчителів, зокрема через практичну мудрість, рефлексивну здатність і розвиток епістемічних чеснот.*

Постановка завдання. *Мета дослідження – розкрити суть доброчесності як ключової складової професійної компетентності педагога через призму етики чеснот і сучасних філософських підходів.*

Виклад основного матеріалу. *Основна увага дослідження зосереджена на розкритті змісту доброчесності як ключової складової професійної компетентності педагога. Проаналізовано філософсько-етичні підходи до розуміння чеснот, зокрема в контексті арістотелівської традиції (phronesis, episteme, techne) та її сучасних інтерпретацій. Показано, що практична мудрість, епістемічна допитливість, академічна доброчесність і здатність до рефлексії є невід'ємними якостями ефективного вчителя. Наголошено на важливості формування здатності до моральних суджень у професійній діяльності педагога, а також на значенні педагогічних чеснот у контексті викликів сучасного мультикультурного та інституційно обмеженого освітнього середовища. Особливу увагу приділено комунікативній природі чеснот як елементів професійної практики, що виникають у взаємодії в межах освітньої спільноти.*

Висновки. *Професійна компетентність вчителя виходить за межі технічних навичок, включаючи морально-етичні якості. Етика чеснот, у поєднанні з соціально-конструктивістськими підходами, забезпечує методологічне підґрунтя для формування доброчесного педагога, здатного діяти етично в складних ситуаціях.*

Ключові слова: *доброчесність, професійна компетентність, етика чеснот, педагог, phronesis, episteme, педагогічна освіта.*

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

INTEGRITY IN THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE PROBLEM

Mariana Drobotenko

Abstract.

Relevance of the research. *In the context of the current transformation of the educational system, the issue of integrity as a component of the professional competence of future teachers is gaining particular significance. The formation of ethical foundations for pedagogical activity is critically important for ensuring quality education, especially in light of the moral challenges of a post-industrial society.*

Problem statement. *Integrity is not only an ethical ideal but also a functional component of teacher professionalism. Its integration into the structure of professional competence requires a rethinking of educational approaches to teacher training.*

Analysis of recent research and publications. *The issue of integrity in teacher education is addressed in numerous scholarly studies that encompass philosophical, ethical, and educational dimensions. In Ukrainian academic discourse, the moral and ethical competence of teachers is explored from the perspective of educational axiology and the philosophy of upbringing (V. Andrushchenko, M. Kultaeva, O. Suk). In the international context, significant contributions have been made by researchers who interpret integrity through the lens of virtue ethics (A. MacIntyre, R. Hursthouse, H. Sockett, J. Stern). Special attention is paid to the development of the teacher's character, moral judgment, and the impact of professional virtues on the quality of the educational process. There is a broad consensus on the need to integrate an ethical dimension into teacher preparation, particularly through the development of practical wisdom, reflective ability, and epistemic virtues.*

Research task. *The aim of the study is to reveal the essence of integrity as a key component of a teacher's professional competence through the perspective of virtue ethics and contemporary philosophical approaches.*

Main material presentation. *The study focuses on revealing the content of integrity as a fundamental element of professional teacher competence. It analyzes philosophical and ethical approaches to understanding virtues, particularly in the context of the Aristotelian tradition (phronesis, episteme, techne) and its contemporary interpretations. Practical wisdom, epistemic curiosity, academic integrity, and reflective capacity are identified as essential traits of an effective teacher. Emphasis is placed on the importance of developing the ability to make moral judgments in professional activity, as well as on the role of pedagogical virtues in responding to the challenges of today's multicultural and institutionally constrained educational environment. Special attention is paid to the communicative nature of virtues as elements of professional practice that emerge through interaction within the educational community.*

Conclusions. *The professional competence of a teacher goes beyond technical skills and includes moral and ethical qualities. Virtue ethics, combined with social constructivist approaches, provides a methodological foundation for shaping a morally responsible educator capable of acting ethically in complex situations.*

Keywords: *integrity, professional competence, virtue ethics, teacher, phronesis, episteme, teacher education.*

Актуальність теми. Посилення суспільної значущості професійної компетенції учителів у добу докорінних освітніх змін, що відбуваються у сучасному світі, актуалізує питання про функціональний та антропологічний потенціал доброчесності майбутніх учителів, чесноти як інтегративне ядро особистості вчителя. У цьому зв'язку треба зазначити, що у сучасних соціокультурних контекстах потребують детального аналізу існуючі освітні практики підготовки учителів, а також їхні трансформації, підпорядковані логіці постіндустріалізму. Ця логіка продукує для освітян суперечливі виклики: водночас бути власним філософом освіти та діяти у межах інструментальних запитів освітньої системи. Це посилює вимоги до професійної культури учителів, в якій нерідко перебільшуються предметні знання та методико-дидактичні навички. Тема дослідження є також актуальною у контексті плюралізму світоглядних та морально-етичних пропозицій, на основі яких відбувається легітимація доброчесності та чеснот педагога, обґрунтування педагогічної компетенції, та і педагогічної практики у цілому.

Етика чеснот та теоретична рефлексія її курикулярних опцій філософських є важливим ресурсом оновлення сучасних практик педагогічної освіти. А також формування доброчесного академічного середовища.

Постановка проблеми. Доброчесність є наріжним каменем професійної компетенції майбутніх педагогів, адже процесуальна концептуалізація педагогічної діяльності як особливий тип морально орієнтованої діяльності у просторі культури і життєвому світі, де постійно відбувається інтеграція і диференціація філософії і педагогіки,

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

а вирішальну роль відіграють морально-етична та світоглядна компетентність та вміння виходити за межі інструментального розуму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема доброчесності у професійній компетенції учителів є складною і багатогранною. Попри соціальну і культурну значущість доброчесності у професійній компетенції майбутніх педагогів, цей феномен лише в останні десятиліття став предметом системного філософсько-освітнього аналізу, хоча в історико-філософській площині ця проблематика розглядається досить інтенсивно.

Проблема місця і статусу етики чеснот та її місця у процесах культуротворчості розглядається у класичних працях з моральної філософії (Р. Херстхаус, А. МакІнтайр)

Теоретична рефлексія курикулярних опцій етики чеснот у неможливо відірвати від визначення статусу чеснот і доброчесності у педагогічній освіті у цілому. Ця проблематика - обґрунтування етики як фундаментальної цінності освіти - є предметом наукових розвідок вітчизняних науковців В. Андрющенка, О. Базалука, В. Беха, О. Бєлової М. Култаєвої, І. Прокопенка, Л. Пшеничної, О. Сук.

Дослідженню впливу педагогічної етики на професіоналізм викладача присвячено праці Л. Хоружої, О. Петуніної, О. Макаренко.

Роль етики чеснот у моральній освіті, зокрема в контексті педагогічної практики досліджується у працях А. Джеймса, Е. Петерсона, С. Карра, Д. Честона, Ж. Лучковскі, Б. Шломо, М. Фелана, Д. Гьєрстеда.

У західноєвропейському філософсько-освітньому дискурсі увага дослідників зосереджується на необхідності реформування навчання програм підготовки учительських кадрів та залученням в них спеціальних освітніх курсів, присвячених етиці викладацької діяльності та формування морального характеру майбутнього педагога. Разом з тим, не в останню чергу доброчесність майбутніх учителів осмислюється як внутрішній ресурс протистояння та запобігання негативним тенденціям в освітній практиці - звуження навчальної програми та прийняття позапедагогічних стратегій [10].

Значна частина наукових розвідок указаного проблемного поля присвячена розробці теоретичних та практичних рекомендацій, які можуть слугувати моделями з високим адаптивним потенціалом для різних соціокультурних та національних контекстів. В основі цих пропозицій, які претендують на універсальне застосування, лежить звернення до неоарістотелівських концепціях процвітання, чесноти та практичної мудрості.

Постановка завдання. Розкрити сутність доброчесності як фундаментальної складової професійної компетентності педагога у контексті сучасних філософсько-освітніх рефлексій етики чеснот.

Виклад основного матеріалу дослідження. Універсальні дискурси навколо викладання зосереджені на компетентностях, предметних знаннях та професійних атрибутах вчителів [5]. У кращому випадку на перший план висувається епістемологія вчителів, те, як вони бачать знання і як застосовують ці знання на практиці [14]. Однак, професійна компетентність учителя передбачає не лише знання предмета, педагогічно-дидактичні знання і вміння, а й, перш за все, а й цілісність особистості, сформований характер. За словами нідерландського філософа Герріта Гласа, професіоналізм — це “унікальне поєднання ролей, досконалості та відданості, яке включає особисту відданість благополуччю інших, майстерність на високому рівні навичок і знань, чутливість до мистецтва професії та широкий спектр інших зобов'язань” [8, с. 3]. Звідси випливає, що професіоналізм апелює до особистості вчителя, до його цінностей і норм і до його мудрих рішень на практиці. Без розвитку характеру вчителі можуть відповідати професійним стандартам, але це саме по собі не робить їх вчителями [6]. Учителі не можуть уникнути моральних наслідків своєї роботи, оскільки, незалежно від того, приймають вони свою роль бути взірцем чи ні, молоді люди, які перебувають під їхньою опікою, навчатимуться на їхній манері, поведінці, ставленні, орієнтуватимуться на їхні судження.

Сучасні філософсько-освітніх рефлексії доброчесності у педагогічній практиці та підготовці майбутніх учителів концентруються навколо декількох проблемних ліній. Зокрема, предметом теоретичних дискусій є питання про природу педагогічних чеснот у світлі концептуальних побудов Макінтайра.

Згідно соціально-конструктивістської концепції практичної мудрості та чеснот Макінтайра, останні розглядаються як якості або здатностні, необхідні для підтримки того, що він називає “практиками”. Термін “практика” (який він, до речі, трактував досить вільно)

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

охоплює широкий спектр людських культурних та професійних зусиль (таких як медицина, права, архітектури, музичної композиції та/або перформансу та окремих видів спорту). Будь-яка практика закріплює блага, внутрішні та визначальні для цієї практики, та визнаються як такі тими, хто нею займається. “Стандарти досконалості і відповідності правилам” визначаються і приймаються практиками [12, с. 190], які продовжують історію і традиції цієї практики. Відтак, арістотелівська етика чеснот доповнюються рефлексивним виміром і стає полем комунікації між учасниками спільноти практиків. Відповідно до цієї методологічної зауваги, можна стверджувати про чесноти, породжені комунікацією у рамкових умовах тієї чи іншої професійної діяльності, у певних професійних контекстах. Ці чесноти відіграють роль здібностей, необхідних для підтримки і розвитку внутрішніх цінностей професійної спільноти та професійно практики. До прикладу, лікарі повинні підтримувати життя і здоров’я людини, юристи – справедливість і закон.

Проте, указані твердження дослідника, як і його висновок, про те, що “сучасна етика і моральна практика є позбавленим спадщини ганчір'ям принципово роздроблених і несумірних конкуруючих моральних традицій, між якими не може бути нейтрального арбітражу” [12, с. 2] – та його освітній висновок – “школи не можуть навчати спільній моральній традиції і тому повинні окремо заохочувати конкуруючі” [13, с. 222] – не позбавлені суперечності. Нині вони є предметом численних дискусій, переважно у етичних теоріях та філософсько-освітніх теоретичних побудовах. Зокрема це стосується природи самих чеснот та їх контекстуальної залежності, а також ризики етичного релятивізму в освітній діяльності.

Припустімо, що моральні чесноти, якими повинен володіти майбутній педагог, - терпіння, справедливість, співчуття, самоконтроль і мужність – чи має сенс вважати їх чеснотами лише в цьому чи подібних контекстах? Відповідь на це запитання є багатоаспектним. По-перше, моральні чесноти, які можуть вимагатися від лікарів, вчителів чи інших професійних практиків, загалом можна розглядати як одні й ті самі моральні чесноти - чесність, справедливість, самоконтроль тощо - незалежно від конкретного професійного застосування. По-друге, незважаючи на це, такі крос-контекстуальні чесноти можуть по-різному формуватися під впливом різноманітних вимог професійного контексту. По-третє, відмінності в професійному контексті впливають на оцінку моральних чесноти у різних професіях. По-четверте, відмінності у професійному контексті можуть вимагати розвитку та використання різноманітних чеснот, які не завжди або не обов'язково є моральними.

Професійна компетентність майбутніх педагогів характеризується необхідністю застосування гнучкого, адаптивного та контекстуально-залежного судження в умовах складних і динамічних обставин. Вона не може бути зведена до фіксованого набору правил чи інструкцій, ані до володіння заздалегідь визначеним репертуаром технічних умінь. Визнання цього положення відкриває нові філософсько-освітні перспективи щодо актуалізації етики чеснот Арістотеля як фундаментального підґрунтя формування доброчесності педагогів.

Зокрема, Арістотель у своїй концепції етики розмежовує два основні типи інтелектуальних чеснот: phronesis (практична мудрість) та episteme (епістемічна чеснота). Phronesis визначається як здатність до упорядкування і регулювання людських бажань, емоцій і пристрастей з метою здійснення правильного морального вибору. Натомість episteme стосується розвитку раціональних здібностей, спрямованих на пізнання істини.

Таким чином, інтеграція цих аспектів інтелектуальної доброчесності у процес професійної підготовки педагогів сприяє формуванню цілісної морально-етичної компетентності, необхідної для ефективної педагогічної діяльності в сучасних умовах.

На перший погляд може здатися, що лише інтелектуальна чеснота практичної мудрості (phronesis), а не знання й навички теоретичного дослідження (episteme) або продуктивної майстерності (techne), пов’язана з розвитком характерологічних чеснот, таких як чесність, справедливість, мужність, самовладання та мудрість. Справді, Аристотель досить однозначно визначає techne — майстерність — як форму діяльності, яку він не розглядає як характеротворчу [2, с. 1027]. Проте таке твердження не є очевидним щодо episteme — епістемічних чеснот. Аристотель вважає їх не лише інтелектуальними здібностями, здатними забезпечувати коректне пізнання і розпізнавання істини, але й знаннями, рисами, звичками та схильностями, що сприяють істині, такими як чесність, повага до істини,

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

допитливість, відкритість, інтелектуальна ретельність та наукова точність [2].

Хоча ці характеристики можна розглядати як людські цінності в наукових та інших контекстах, їх не слід автоматично вважати менш етичними чи моральними.

Арістотель у шостій книзі розрізняє різні форми розуму або міркування під загальним поняттям "інтелектуальні чесноти". Важливо відзначити, що термін "чеснота" (грец. arête) у цьому контексті означає загальну досконалість або заслугу, що не обов'язково має моральний або характерологічний відтінок, який цей термін набув у сучасній англійській мові. Арістотель виокремлює п'ять форм інтелектуальної досконалості — зокрема, наукове (episteme) знання, художнє вміння або досвід (techne), практичну мудрість (phronesis), інтуїтивний розум та філософську мудрість — не всі з яких мають прямий зв'язок із моральним характером, як це розуміється в етичній традиції чеснот.

З урахуванням цих міркувань слід звернути увагу на сучасні проблеми професійних чеснот. Не всі чесноти, необхідні професійним практикам, є чеснотами практичної мудрості або розсудливості. Серед ключових професійних чеснот, які ми очікуємо від педагогів, — інтелектуальна допитливість, турбота про істину, академічна доброчесність, наукова строгість та неупередженість [14]. Ці епістемічні, а не лише практичні чи моральні чесноти, відіграють важливу роль у педагогічній діяльності. Зокрема, Х'ю Сокетт підкреслює значення цих чеснот у формуванні так званої "епістемічної присутності" в навчальному процесі, що є конститутивним елементом ефективної освітньої практики [14].

У подальшому розвитку цієї ідеї, Джуліан Штерн акцентує увагу на допитливості як ключовій чесноті, що дозволяє вчителям по-новому осмислювати процес смислотворення в умовах мультикультурного освітнього середовища [16, с. 79-101]. На його думкою, допитливість не зводиться лише до майстерності, заснованої на знаннях, а відкриває можливість для глибшого і значущого розуміння педагогічної діяльності. Вчителі, які активно займаються систематичними "дослідженнями, керованими цікавістю" щодо предметів, ідей, учнів та їхнього спільного середовища, можуть стимулювати розвиток допитливості й у своїх учнів. Цей "доброчесний цикл", за Штерном, здатен протистояти негативним наслідкам політики перформативності у школах [16, с. 171-172].

Обґрунтування значення проникливості як чесноти у підготовці майбутніх учителів ґрунтується на працях Г. Джоуетта, який визначає проникливість як здатність бачити, судити та етично діяти стосовно інших у конкретних ситуаціях. Це передбачає вміння звертати увагу на унікальність кожної ситуації, прислухатися до власних емоцій та відповідно коригувати свої судження. Проникливі вчителі чутливі не лише до особливостей учнів, але й до складнощів та суперечливих вимог, що виникають у педагогічній практиці [9]

Ці ідеї перегукуються з концепцією "рефлексивного практика" Дональда Шона [14, с. 104], який стверджує, що професіонали повинні мати здатність думати під час дії, реагуючи на невизначеність та унікальність ситуацій. Він наголошує на важливості знання, яке формується через практичний досвід, і яке є невід'ємною частиною професійної діяльності. Шон також підкреслює, що в професійній підготовці необхідно враховувати знання, набуті через дію, оскільки вони дозволяють фахівцям адаптуватися до нових та складних ситуацій .

Коли йдеться про інтелектуальні чесноти майбутніх педагогів, сучасні дослідники схильні розглядати їх у рамках арістотелівської інтерпретаційної схеми "техне-фронезис". Зокрема, наголошується на важливості посилення морального виміру освітнього судження через інтеграцію практичної мудрості (phronesis) з технічними навичками (techne). Це обґрунтовує потребу в поновленні етичної складової професійної компетентності педагогів. Практична мудрість є фундаментальною, оскільки вона пов'язана з процесом практичного міркування, через який особа оцінює й обирає вільні дії, що роблять її життя добрим [3].

Ін Ма [11, с. 114-139] переосмислює арістотелівське поняття techne (техне) як інтелектуальної чесноти в контексті сучасної педагогіки. Вона закликає до "ущільнення" цього поняття, тобто до його глибшого розуміння, що виходить за межі вузького технічного підходу до навчання та підготовки вчителів. Ма стверджує, що сучасна освіта часто зосереджується на інструментальній раціональності, де techne розглядається лише як набір технічних навичок або процедур. Проте, за Арістотелем, techne — це не просто технічна майстерність, а форма знання, яка включає етичний вимір і спрямована на досягнення блага. Ма пропонує розглядати techne у поєднанні з phronesis (практичною мудрістю), що дозволяє вчителям діяти етично та адаптивно в складних освітніх ситуаціях. Цей підхід спрямований

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

на те, щоб протистояти домінуванню технократичного мислення в освіті та сприяти розвитку вчителів як рефлексивних практиків, здатних приймати морально обґрунтовані рішення в умовах невизначеності.

У педагогічній діяльності практична мудрість необхідна для прийняття адекватних рішень щодо індивідуального учня, класу, школи, батьків і суспільства в цілому. Крім того, реалізація такої мудрості вимагає володіння відповідними чеснотами характеру. Зокрема, розсудливість виявляється у здатності вчителя оцінювати педагогічну ситуацію, розуміти потреби окремих учнів і реагувати на них адекватно. Створення безпечного і справедливого клімату в класі, що забезпечує рівність і повагу для всіх учасників освітнього процесу, вимагає дотримання чесноти справедливості. Мужність необхідна для прийняття складних і, іноді, суперечливих рішень, навіть якщо це може ускладнити стосунки з учнями. Нарешті, самоконтроль дає змогу вчителю регулювати власну поведінку й емоції в процесі навчання.

Педагогічна діяльність вимагає від учителів не лише критичного мислення та ситуативного розрізнення. Останнє неможливе без креативності, яка, хоча й не є чеснотою сама по собі, уможливлює педагогам ефективно функціонувати в умовах інституційного тиску, сприяючи розвитку та застосуванню інших чеснот [11].

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок. Професійна компетентність учителя виходить за межі знань і навичок та охоплює також формування характеру, цінностей і моральної відповідальності. Це означає, що формування особистісної цілісності майбутнього вчителя є критично важливим елементом педагогічної підготовки. Моральний вимір педагогіки невід'ємний від професійної практики. Учителі, навіть мимоволі, відіграють роль моральних авторитетів для учнів, формуючи їх через власні дії, манеру спілкування та рішення. Це накладає особливу відповідальність на тих, хто готує педагогів, — адже моральне судження не менш важливе за теоретичну або дидактичну підготовку. Освітня доброчесність є результатом інтеграції моральних і пізнавальних якостей

Етика чеснот видається евристичною методологічною перспективою для підготовки вчителів. Арістотелівська традиція, доповнена соціально-конструктивістськими підходами, відкриває шлях до осмислення педагогіки як моральної практики, в якій важливу роль відіграють не лише знання, але й здатність діяти мудро, зважено й етично в конкретних, часто неоднозначних ситуаціях. . Інтелектуальні чесноти — такі як episteme й phronesis — не є ізольованими елементами, а взаємодіють у професійній реальності, визначаючи здатність педагога приймати зважені, етичні та освітньо ціннісні рішення. Ефективне педагогічне судження неможливе без практичної мудрості (phronesis), яка дозволяє діяти розважливо у складних ситуаціях. Водночас епістемічні чесноти (episteme), як-от інтелектуальна допитливість, відкритість до істини й наукова точність, також є важливими — особливо в умовах навчального процесу, де необхідно демонструвати здатність до мислення, дослідження і аргументації.

Чесноти педагогів не є унікально професійними, але набувають специфіки у контексті викладання. Моральні чесноти, такі як справедливість, мужність, співчуття чи самоконтроль, є загальнолюдськими і проявляються в багатьох професіях. Проте у педагогічному контексті вони набувають особливого значення, оскільки стосуються взаємодії з учнями, батьками, колегами та суспільством у ширшому сенсі. Професійна освіта має враховувати контекстуальну природу чеснот. Хоча базові моральні чесноти є універсальними, їх реалізація вимагає урахування конкретних умов освітньої діяльності.

Разом з тим перспектива подальших теоретичних розвідок пов'язана з аналізом педагогічної діяльність як морального підприємства в культурно-антропологічному та філософсько-освітньому вимірах. А також, у визначенні ролі моральної уяви і практичної мудрості в подоланні меж інструментального розуму у професійній педагогічній діяльності.

References:

1. Annas, J 2011. *Intelligent Virtue*. Oxford: *Oxford University Press*.
2. Aristotle, 2009. *Nicomachean Ethics*. Translated by D. Ross. Oxford : *Oxford University Press*. (Original work published ca. 350 BCE)
3. Arthur, J 2020. *Education, Ethics and Practical Wisdom: Philosophy in Classrooms*. London : *Routledge*.
4. Bullough, RVJr 2011. 'Ethical and moral matters in teaching and teacher education'. *Teaching and Teacher Education*, 27 (1), pp.21–28.

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

5. Campbell, E 2008. 'Ethical teaching as a moral condition of professionalism'. In: L.P. Nucci and D. Narvaez, eds. *Handbook of Moral and Character Education*, New York : *Routledge*, pp.601–617.
6. **Carr, D 2007.** 'Character in teaching'. *British Journal of Educational Studies*, 55 (4), pp. 369–389. Available from : <https://doi.org/10.1111/j.1467-8527.2007.00386.x>. [10 March 2025].
7. Dann, R 1997. Techne, a virtue to be thickened: Re-thinking technical problems in teaching and teacher education. *Journal of Philosophy of Education*, 31 (2), pp. 235–247. Available from : <https://doi.org/10.1111/1467-9752.00028>. [10 March 2025].
8. Glas, G 2019. The crisis in professionalism and the need for a normative practice approach. In: M.J. de Vries and H. Jochemsen, eds. *The Normative Nature of Social Practices and Ethics in Professional Environments*. Hershey, PA: IGI Global, pp.1–14.
9. Jowett, G 2012. 'Becoming ethically responsible in teacher education'. *Ethics and Education*, 7 (1), pp. 1–14. Available from : <https://doi.org/10.1080/17449642.2012.657717>. [10 March 2025].
10. Lingard, B & Sellar, S 2013. 'Globalisation, edu-business and network governance: the policy sociology of Stephen J. Ball'. *The Sociological Review*, 61 (3), pp. 534–553.
11. Ma, I 2020. 'Revisiting techne: Dialogue between universals and particulars in teacher judgement'. *Educational Philosophy and Theory*, 52 (4), pp. 390–401. Available from : <https://doi.org/10.1080/00131857.2019.1638105>. [10 March 2025].
12. MacIntyre, A 2007**.** *After Virtue: A Study in Moral Theory*. 3rd ed. Notre Dame, IN: University of Notre Dame Press.
13. MacIntyre, A 1990. *Three Rival Versions of Moral Enquiry: Encyclopaedia, Genealogy, and Tradition*. Notre Dame, IN: *University of Notre Dame Press*.
14. Schön, DA 1983. *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*. New York : *Basic Books*.
15. Sockett, H 2012. *Knowledge and Virtue in Teaching*. London: *Routledge*.
16. Stern, J 2019. 'Curiosity killed the SAT: The role of inquiry in redirecting performative practices in elementary teacher education'. *Journal of Education and Culture*, 25 (3), pp. 45–60.

Прорецензовано / Reviewed *11.04.2025*
Рекомендовано до друку / Recommended for publication *29.04.2025*